

ვალიყარი
პირველი

5 ზინსა
1877 წ.

ვაჟმოლის სუთვაბათობით

ხელის მოწმად: ტფილისს რეჟერის რეაქციადი, მთაქმინდის ქუჩასკე, მთავის სსსლების სემოდ, № 9
ქუთაისს, ანტონ ლორთქიფანიძის პაბლიოთუკად.

რეჟერის 4 ფეხი, 1877 წელს.
გვ. 6 მს.
15 კან.

საბიბლიო: I. სწავრთველას მატონსე. II. ფმის
ვაშებთ. III. სხაბლიტიკოა მიბოხილვას. IV. სოცია-
კრთო რბჱ, წერალი მთარე. V. თა. ადუქმანდრო ჭავჭავ-
აძისი დუქსი. VI. რა იმსეხა აქრთისი. დამრცხე-
ბისა. VII. რუსეთი. VIII. გენცხადეპანი.

საქართველო სსტანე

ვიცინოთ, თუ ვიტიროთ.

ვგანუ ვარ ქუეხსი არ მოხდეს ის, რც ესე
აჟანდ ჩვენი მოხდესა სოლიე საკვირველია... რც
უნდა უმეური, უმეზაკო, სულაობით აღსავსე საქმე
იყოს, ჩვენი ფეხს გადგამს სოლიე, მერც ისე რომ ურ-
საც არავის უკლებლტინებს. არც მის მომქედლას აქს
შიში, რომ მრავ დრო და მომითხავს ვიხსიო, არც მის
მეურველას აქს სირცხელი, რომ აგრე ზირუეუელად
რჩხედ ვეძღვლებითა.

ჩვენ რის ამბის მობაც გვიჩნდა დაუგერებელია,
არც თეთით დაუგერებელით, რომ სხალე კრცისგან არ
იყოს გადმოღეჭული.

რეჟერის ამას წინად მოხსენებული იყო, რომ
გორში არსებობს მსმანდელს ჭედ საოსტო სემინა-
რია, ესე იგი, იმისთანა სსსწლეულია, რომელსაც უნდა
მომასწავლოს ოსტატები, მასწავლებელნი ჩვენის სსსლბო
სსსწლეულთათვის. მასაკვირველია, თქვენ იფიქრებთ
რომ აქ ქართულს ენას ზირველი ადგილი ეკრბება სსსწათ
შორის. მაგრამ ეტ აგრე არ არის. სემინარიის გულსა
სხივრც გამოეგობას გადუქმებტია, რომ ქართულთა ბაჟე-
ბის ოსტატს ქართულის ცოდნა გულს დაუხუეხოს. ამის
გაყო სემინარიამ ქართულს ენას არ სსწვლიან, ასე

სულ სემინარიის მეთაობის, ადელტო გასწიბობს და სსს-
პოკლეს დასაქვლია გამოკვარალი წეროლებს, ფრც მსმ-
გსწვლეს პილეს ქართულს და რუსულს სსსწე-
ფლებს.

რომ ქართულს სსსსენებელიე გუქრთათ, რეჟერს მრცა
წინათ? შუა გულს ქართულზე მთავრბამ სემინარიო გასწა-
მეურ იმისათვის, რომ ქართულის სოფელს საკმეხისა-
თვის რცტატები, ვამოსწორთოს და მანც ვიდექ ქარ-
თულს ვრ სსწვლიან. ვიცინოთ ვამსჯედ, თუ ვიტი-
როთ.

წარსულს სეკეუქს ამ გორის სემინარიამო შუ-
ვიდა ორმოცდა ოთხ მზაწე. ამთ ორცხეშე ოცდ თერთ-
მეტე უმსწელი ქართულია, დასწრენხი სსვა და სსვა
გვარ-ტომისანი არან. მამასადამო მთავრობას ქართულთ
უმსწილებლას შეადგან ორ მსამედლ მთელს ორცხისანს.
მამავლმანც, რასაკვირველია, ქართულთა მოწაფეთა ორც-
ხეი ამ გვარადეურ მეტ იქნება სსწვსედ. რასაკვირველია
თქვენ იფიქრებთ, ამის გამო მანც ქართულს ენას სე-
მინარიამო სსვლი ექნებო. სემინარიის გულს-სამიქს
გამეგობას სულ სსვა იქაფი მოსვლია. მის დირექტორს
მოუწვევას სსწვლად მცნიებრთა, გამოუბიბის და დასუ-
გნას რომ ქართულები ქართულები არ არიან, მამა-
მავლობით, ამისთანა იგი, სემინარიის მოწაფენი კეუთვ-
ნიან თორმეტს გვარ-ტომობასო, ამბთ შორის 1) რუ-
სები არიან, ექვსი 2) ქართულები ცამეტნი, იმერლე-
ბი თორმეტნი, სსსმეხი ექვსნი, ზოლკეები ორნი, სხე-
ლო ორნი, გურული ორნი, ფშავი ორნი, ახსსნი ორნი,
უღიანი ერთი, ჩერქეზი ერთი და ბერძენი ერთი, ამ გვარ-
რც ქართული, გურული, იმერული, ფშავული ქართულს
დად არ უგნიათ გორის სემინარიის მცნიებრებს. მამ
უფ. დირექტორის აწრით რუსი, მსწკლევი, ტამბო-
გელი, ვასოსეველი რუსი არ უნდა იყოს, ეს სულ სსვა
და სსვა ტომისანი უნდა იყვნენ. ნუ თუ ამის თქმას სწო-
ბებია უფ. დირექტორს, რომ ისე სსსცილად ქართუ-
ლი ქართულს განუშორებო? არა, პეტრონი ამის ეს
უფიქრია: „მართლ ქართული რომ ქართულად დაწეროს

სამი მკითხვენი, ოცდა ოთხთმეტი ქართველი მოწაფე ეკლესიის და წარტომ ქართულს არ ასწავლით. თავი წინადავიტყვიყო. ის არა ჰსურიათ ეგვიპტეა, რომ ქართველი ქართველი არ არისა? მღვინე კარგად მოეუბნოს, სასული და დიდმა მოძებნებულს....მკვამდ წევნ ამსხედ უნდა ვიციხოთ, თუ ვიტროთ?

სემინარიასთან არსებობას მისამზადებელი კლასის, რომელსაც პროსემინარიას უწოდებენ. წესდებულების ძალით სემინარიასთან უნდა დასრულებულიყო სამი ბროსემინარია: ერთში უნდა ისწავლან ქართველებმა, მეორეში არსებობს და მესამეში სომხებმა. შერშენ სექტემბერში დასრულდა პროსემინარიის პროსემინარიის. უკველის ეკლესიის ბარდ იყო ეგვიპტისათვის, რომ ამ სწავლებულს, რომელიც განსუთრებით ქართველებისათვის არის დანიშნული, უროსანი მის მიუხედავად ქართულს ენას. მკვამდ მკვამდ უფულად დატროსებულს საქმე. ამ პროსემინარიის მეორე განყოფილებაში ქართულის ენის სხუბებზე არ არის; მისათვის ერთი საათიც არ არის კვირამი და დანიშნული და მოწაფეები ქართულს წინებებსაც მოკლებულნი არიან, შესაძლებელია რომ გორის სემინარიის გამკეობას ქართულის ენისათვის დრო არა ჰქონდეს, რადგანაც უკვრტობობის გამოკვლევას კვრე წარმხებულად შეესდგებათ თათის სასწავლო და იმ გამოკვლევაშია ბროსული. ჩვენ აქ არა ვგუთქმის რა. მკვამდ ქართულს სწავლებულნი რომ ქართულს არ ასწავლადნენ — ეს მაინც და მაინც დაუკრებელია. ჩვენ მარტო ამის კვითხულთათ: ამსხედ ვიციხოთ, თუ ვიტროთ?

იმავე პროსემინარიის ბირველს განყოფილებაში თუმცა ქართულს ასწავლიან თურმე, მკვამდ უკველ დონისიბობას ხმარობენ, რომ ბავშვმა ჩათვლით ვითხისას და ქართულას ასობის ჟღახისს მეტი არა ისწავლას რა უსათუოდ ამ განხრახებით მკვრეხიანთ ისეთი მეთოდი, რომ ქართული სწავლა ვი არა გგანებთ ისიც დააწოდეს ბავშვს, რაც იცოდეს. ამ მეთოდის მოძებნებელი განსვით ქართულას პროსემინარიის მასწავლებელი უფ. ხათივე. ეს მეთოდი აი რამი მდგომარობა: ერთს და იმავე დროს ბავშვს უნდა განკვეთოს ქართული ასობა, რუსული ასობა, ისწავლოს მათი განოსტაცა მთვან მარცხლების, სიტყვების და ფრხების შედგენა. ამასთან მათ უნდა დაისობონ რუსული სიტყვები და ახსნან რუსული ფრხები. საწავლო ბავშვებმა თუ თქვენ ამ ბაბილონის გოგონას ამქვეაში სრული გონება ვიკვე შედრწით ბარქალა თქვენის ბუჩების მლიკრასან...ჩვენ ქართული არისა, ორი კურდილის მიკვარი ვერც ერთს ვერ დიპტროსო? უფ. ხათივეს ვერ მოჰსწავლით და უთქვამს: მე დაუკრებებ ქვეყნასა, რომ მე ოთხს უწოდებულს ცამკვრებში და ოთხსაც ერთად დავიკვრო. სიტყვი ეგვიპტის

ერთად დაწიროს, ოღონდ ვი მარტო უწოდებულს ცამკვრებს და ბავშვების სწავლას ვი თავი დასწავლათ. უფ. ხათივეს ვარჯიშობაზედ უნდა ვიციხოთ, თუ ვიტროთ?

უფ. ხათივე არც ოთხის კურდილის გამოდგომას დაწესებულების მხრეთი კურდილიც გუგუბის წინ. არ ვიციოთ რა უნდა გუგუთ უფ. ხათივეს—სიბრძლი, თუ მეტობობა, ქართულს და რუსულ ანახთან იგი ასწავლის თურმე მოწაფეებს მესამე ანახსაც. ეს ანახი არ ცხვლავი არც ფრანგიულია, არც სუმიტერი, არც ლათინური, არც ბერძნული, ერთის სიტყვათ იმ ანახით, რაც კვრეობობა ამსუტახს, არც წიგნი და მსუტილდა და არც დაწერილდა. ავი არ უნახვს წარსულსა, არ ასწავლობს წმკრში და უკვად შეუძლებელია. მიმავლში, იგი მოსამხნობა უფ. ხათივეს მისთა მოწაფეთა უბედურებისათვის, რა ანახია ასეთი, ანახიბული ანახია, იგათხეს მკითხველი. აი რა ანახია, ხათივეს სიხმარა უნახვს რომ ქართული სიტყვათ რუსულის ასობით უნდა დაწესოს. აქლია და თვის ანახში შიბა და შიგ ქართული სიტყვები ჩურთახს რუსულას ასობობათ, რადგანაც რუსულს ანახს აულის სუთმეტამდის ნიშნები ჩვენის სიტყვის გამოსახატაცად, ამიტომაც უფ. ხათივეს თავისთა მოკვრეხია ასობა ასობა არც რუსულია, არც ქართული, არც ამ მთის არც იმ მთის, და ამ ასობის ასობით შეუვას რუსულის ანახის სავლა და ჩვენი ანახიც გუშადადობს. აქ სწორედ უფ. ხათივეს ორი კურდილია ერთად დაუჭიროს. ბარქალა მის ფეს-მარქალას და სისწავლეს. მკვამდ ჩვენის სწავლის ბავშვების რა გადასახილდა, რომ უფ. ხათივე ფეს-მარქალა, იმ ბაბილონის გოგონას, რომელიც წინ მოგახსნიეთ, მესამე ანახიც დაუშობტ თურმე უფ. ხათივეს. ვი თქვენის ბაბილონი სწავლია ბავშვებმა არ გუგოვთ განას ამდენი ანახიბობა, რომ უნათაურა ანახიც თქვენდა სავუდეროდ, არ გამოჩინდიეთ. ჩვენ ამსხედ უნდა ვიციხოთ თუ ვიტროთ?

აბა ეს ამბები შეიძლება რომ სხვაცან სადმე მოხდეს და ისე დაუკრებად ჩიაროს? მკვრემეტეს სავუჩემში, ესე აწავლად სანსხარად საქმე გამდრას სადმე? ესეთი სასწავლოდ აკვდა მთავრობის კითხვა განხრეკულებიას, მთავრობის დაწყობილებისას სადმე ეგვიპტისა? გავგონილდა რომ ესეთი წარწილ-ფესობას, როგორიც უფ. ხათივეს და სემინარიის გამკეობას, ესე ფულად სდადეს მთავრობის ჩვენდამი მხრუხელობას და გულმტკიცებულებას?...ჩვენ ამსხედ უნდა ვიციხოთ, თუ ვიტროთ? თუ ჩვენ ბაბილონით, ორივეს მიხეხი და სავუთი ხელთ ვაჭვს.

ერევანის გუბერნატორის მოხსენება მოუთმე-
 ვია მის იმპერატორკუთის უმაღლესობასათვის მასწავლ,
 რომ 30 აპრილს დღისით თერთმეტს სათხერდ ჩხუპი
 მოსვლით ელისავეტოპოლის ტყეებისაის პოლიციის ვა-
 რის კაცთ და სომეხთ ვაჭრთა ჩხუპში მოწაწელობა
 მიუღიით იქუთთ მჭამდარსდოც. ამ ჩხუპში სოტრის
 დაუჭრათთ სოტრის ქონება ზუგლიათ და ერთი ვარის
 კაცდრ მოუგადოთ. პოლიციას ეთუგედა თვისი დარსიძიქ-
 ზა უსმარია, მტვრამ ვერა გაუწყება რა. ადგილობრთვის
 ბატალიონისა და უზაჩების ვარის კანდი მოუწყებათდა
 ამთ შეუწებათთ ჩხუპი მოსვლიათ, ისე კი რომ იარაღი
 არ უსმარიათ.

ამ საქმეში 15 კაცი დაჭრიდა, მათ შორის ორი
 ხინოჯივია, ერთი საღდათი და ორი მილიციონერი,
 ერთი მილიციონერიც მოუგადოთ. ელსავეტოპოლის ტყე-
 სისაის პოლიცია ქალაქ გარედ გასულა და ქალაქამდ შედს
 ვერსტერედ დამდგარა. (უბეჭავსი)

— ანრილის სასიერადამ მთებს იქით თურგის მხა-
 რში (Терекная область) იტყენს; აუსს და არღუნის
 ერთს ნაწილში არღულთა რამ დაუწყებათ და პოლს
 ეს არღულთა აქარა ზუგსუგებათ ვადქენულა. რამდენიმე
 დღის განმავლობაში ორჯინა კაცი მოაროვილა, თვისი
 დამში ამოიშეყვებათ და პირდაპირ ვასდგომან იქურს
 მმართველობასა. იმედი ჭქონით რომ სასიერსც მივამს-
 რობათო. რომ ეს არღულთა დიდსა საჩინოს არ ვადქს-
 დებოდა ორგენ მთავრობას ვარი შეუგრებათ და გა-
 მოუცხადებია, რომ მთელი თურგის მხარე სასიერდო წეს-
 ზეს დღეის იქით დაუნებულით. არც ამ ვარების შეე-
 რებამ არც თეთთ ადგილობრთვის მმართველობის მეტე-
 დინეობამ, არც იმ შეთხვევამ, რომ თვით იმთავანე
 უფრო ტახტინი ურჩეულენ მშვიდობიანობის ჩამოტე-
 ვას, — ვერ შეაგნ თურქე ზაჩეყულენი.

ზაჩეყულენი მისდგომან ვერ მთავრობას და
 სურვებით ძალით მიეპირათ იქურთს სახის, მტვრამ
 მტე სურველს უქმად სიგელად, მეტე მძესტელობის სოფ-
 ლეურ, რომელდრ ჩენის შუა-გულისა და რომელსაც სი-
 დლიათ, თუ მინსივლობით ჩენსებში დიდი ხმა ზქს.
 სურვებით რომ ეს სოფელი მიმხრობოდათ მათ და ამით
 ჩენსებოდ გავითა ზაჩეყებაში, მტვრამ შლოკეუბთ თათე-
 თარდლით დახედრანან და დაუმტრენებით ზაჩეყულენი და
 გუშქვივით, თვისს შესთავრებულად ცდრიან სოფ. ატუ-
 რაში შესუდოეურენ, მტვრამ ჭქედ მისოეურენი წინ აღსდ-
 გომან, ბუგინი ზაჩეყულენი დაუხოცინით და დანარჩენი
 გაუფანტნათ. იძოდესდ კითხიდა შედეგი ჭქონია ადგი-
 ლობრითთა მისოეურეთა მთავრობისათვის თავგამოტევის,
 რომ ამქამად თურგის მხარეში მშვიდობიანობა ჩამო-
 გრდნიდა.

ივერიის მხარის აქტების ჩამოთვლა

წარსულის კვირის განმავლობაში შემდეგი
 ამბები მოვიდნენ ჩმის თაობაზედ:

— 29 აპრილს ლენერალ ოგლობციოს მოწინავე
 ჯარი მუხა-ესტატიდამ დაძრულა და, ორი ევრსტი
 რომ გაუვლია, ომით დაუჭერია ძალიან კარვად გა-
 მაგრებული ოსმალების მიერ ხუტუ-უბანის მალლობი.
 ამ ომში ოსმალებისა ბევრი კაცი დახოცი-
 ლა. ჩენნი თორამეტე ჯარის კაცი მოუყვლათ.
 გარდა ამისა ცხრა აფიცერი და ას-შვიდი ჯარის
 კაცი დაუჭრათ.

— 1 მაისს ამ ხუტუ-უბანის მალლობაზე, უწინდელის
 საქონსტიანო ტაძრის ნანგრევებზედ ჩენებს პარაკ-
 ლისი ვადუნდით და ლტონსათვის მალლობა შეუ-
 წირავთ გამარჯობისათვის.

ორი დღის განმავლობაში ოსმალებს თოვლიც
 არ გაუსროლიათ. ჯარი მოუთმენლობით თელის
 ახლოს ომსო.

— 700 ცხენოსანის ჯარის კაცი ყარსიდამ გა-
 მოსულა და ვაქციევი ოსმალოს ქალაქის ყარსის
 მცხოვრებენი სასტიკად თხოულობენ თურმე, რომ
 ოსმალოს ჯარი მინდერად გავიდეს და მტერს დახე-
 დესო.

— ლენერალ ლორის მელოქოვი, თვისის რამ-
 ქრის ერთის ნაწილთ ზაჩინამდ გასულა არადრენს-
 კენ და 30 აპრილს სოფლის ხევისკარის ახლოს
 დაბანაკებულა.

— აპრილის 23—29-მდე ჯარი არდღენის სი-
 მაგრების დასათვალთვებლად თარეზად გასულა.
 27-აპრილს ოსმალოს ქვეითა ჯარი სიმხვრიდამ გა-
 მოსულა და სარლამ აუტენხია. მტვრამ ჩენს არტი-
 ლერიას ოსმალებთ უკანვე გაუბრუნებია. 28-ს ოს-
 მალოს ჯარი ხელახლად გამოსულა, მტვრამ მაინც
 ვერა გაუწყვიარა, ჩენის მხრით არაიენ არც კი
 მოკლულა.

— ერთი პოლკი ქვეითა ჯარისა და ერთი პო-
 ლკი ყაზახისა ყარსის ახლო-მასლო თარეზად გა-
 სულა, ოსმალოს საქონელი და 220 ცხენარი მო-
 უმწყდელთა და წამოტუსხავს. ჩენის მხრით არაიენ
 არ მოკლულა.

— 29 აპრილს ერევანს მოწინავე ჯარს სურფ-
 ოპანსი აუღივით. ახლო-მასლო სოფლებში მცხოვ-
 რებნი, ქურთები მოდიან და ჩენებს ემორჩილებენ
 თურმე.

— ბაიჭეთის ტყეებს დროს ოტყეეთ დარ-
ჩენილა ოსმალოს ჯარს ექიმი ჰომეანი, რომე-
ლიც ავსტრიის ქვეშევრდობია.

— 29 აპრილს შუალაშისას გულდაუტს *) მი-
აღვა ექვსი ოსმალოს სამხედრო ხომალდი, გადას-
წვა გულდუთი და გაღმოსხა ხმელეთზე ორი ათას
კაცამდე. ეს ორი ათასი კაცი სულ იმათგანი არიან,
რომელნიც ოსმალებში გადასახლდნენ.

ლუნაის მხედრობის შესახებ უნდა მოგახსენ-
ნოთ, რომ იქ წინ წაწევა უფრო ძნელია, ვიდრე
კავკასიის სამხედროზე, რადგანც ლუნაიზიდ გადასე-
ლა ძალიან მძიმეა მიტარდრე ცხლა, როდესაც
წყალ-დიდობაა. გარდა ამისა ოსმალებს ლუნაის
ნაბრჭყბზე რინგბული ცხიხე-სიმაგრენი აქვს აშენე-
ლი, და ეს სიმაგრენი უმძიმებენ ჯარს ლუნაიაში
განსვლასა. ჯერ-ჯერობით აი რა ამბები ისმის ლუ-
ნაის მხრიდან: ოსმალოს სამხედრო ხომალდები
ესერიან ზარბაზნებს ქალაქ ბრალოვს. ერთი დი-
დი ოსმალოს ხომალდი 200 კაცით ლუნაიაში და-
ღუპულა, რუსის ზარბაზნის ყუმბარა მოხვედრია და
მამინე დაუბრუნეს. გარდა ამისა ქ. ისკანიდამ **)
ოსმალებს ზარბაზნის სროლა აუტენხიათ და დაუქ-
ცვეთათ ერთი მონასტერი, რომელიც რუსებმა ააშე-
ნენ ამის სახსოვრად, რომ 1828 წ. ლუნაიზიდ გა-
დაეფიქთო. ერთი რუსის სალდათიც მოუტლავთ.

— ბუზარესტში ელიან რომ რუმინია ღლესა
თუ ხვალ ომს გამოუტყნადნეს ოსმალებსაო, და
თავის სრულ დამოუკიდებლობას აღიარებსო.

ექვსი ოსმალოს სამხედრო ხომალდი სუხუმს
მისდგომა და ზარბაზნის სროლა დაუწყვი-
ტა.

საზოლიტიკო მიმოხილვა

რუმინია. — რუმინია დიდად საცირია რუსის იმუ-
დობისათვის, როგორც უკეთესი გზა ოსმალეთში შესე-
ლისათვის. ამის გამოსახად უფრომას ეყრდნობა
მასზედ იყო მიცემული თუ როგორ მოაქცევა ამ შემთ-
ხვევაში რუმინია, რომელსაც ერთის მხრით ოსმალეთი

*) გულდუთი შავი შუღის ნაპირს ამის სუქუმის მხრით,
დაუტყნის მისი.

**) ოსმალების ქალაქი დენის ნაპირს.

უფრომას როგორც თავის განუყოფელს ნაწილს და
რომელიც მოაზრეს მხრით თითო რგის თავის თავს თა-
ვისსა და დასოუკიდებელ სხელმწიფოთს. მთავრამ
კარლამ მოიწვი პარლამენტი, სადაც სხვათა შორის წარ-
მოსაქვე შედგები: რომ ასტუდა, ჩვენ ვისმართე უოკელი
ღარისსიება, რომ ჩვენ არც ერთს მსარეს არ მივდგო-
მალით მარამ ვერს გააწეოთ რა; ოსმალეთმა ურჩუ-
რევი წინადადეგა. ოსმალეთის მთავრობამ ვანფერენცი-
აშიც ვი არ შეიტანა ჩვენი თხოვნა. *) მასმასდაც უსლს
ჩვენ თვითონ უნდა ვიწარუხოთ ჩვენის თავისათვის; ჩვენ
უნდა მივცეთ გზა რუხიისის მსედრობას; მარამ ჩვენ
მოვალენი ვართ ვისმართე უოკელი ღარისსიება, რომ
ჩვენი ქვეყანა ბრძოლას ვეღად არ განდეს ჩვენი ქალაქ-
ბი და სოფლები ნგრად არ იქნენ, და ჩვენი ქოხეა
არ დაღუპოს ომისაგანო, რომელიც არც გვდამეპია და
რომლის ატეხში არც არავითარი მონაწილეობა არ მივცე-
ლდა. რუსის მსედრობისათვის გზის მიცემასზედ კვრთაის
სახელმწიფოებს არავითარი უგმაროფილევა არ გამოუტყნა-
ბიათ. ესდა, რუსეთის მალთა, თქვენ უნდა მთავ-
რობას დაუნიშოთ ის გზა, რომელსაც იგი უნდა დად-
გეს სახელად. როდესაც რუსეთის მსედრობამ ჩვენს ქვეყ-
ნაში შემოსვლა დააპირა. ხელმწიფე იმდენატომ დაუტყნა-
რემ გამოხატა, რომ იგი სრულებით არ შეესაბა არც
რუმინიის წესებრას და არც ამის თავის უფლებას. ამის
დასამტკიცებლად რუსის მსედრობა სრულებით არც
მივატყნა ბუზარესტს **).

ერთისა და მთავ მამულის შეიღბო! დაწმუ-
ბული ვარ, თქვენი გილეფით მსოლოდ ერთი და იგივე
სურვილი, ერთი და იგივე წადილია — ეც წადილია, იც სურ-
ვილი ჩვენი სამშობლოს კეთილ-დღეობაა. მერსუხეთ
შე ჩვენი მხრით შევიძლება ჩემის მოვალეობის აღსრუ-
ლებას. რა დღესაც ამ ქვეყანაში შემოვადე ფეხი მე რუ-
მინიელად შევიქმენ. უწინდელთა სახელგანთა რუმინიის
მთავრობა წადილი ჩემი წადილია; როგორც იმით, მე
იყო მსურს რუმინიის ახალეობა, უოკელის მისს უფლ-
ბისა და დაურღვევლობის დაცვა. ამ სურვილის აღსრუ-
ლებისათვის ჩემს თავს დაესდო მსურველად, რაი ჩვენი
ემაწელ-კაცობა და მამედი დაშრობა თან მიუფლებას.

— რუმინიას თავის მამულებზე გზა მივცდა რუსის
მსედრობას და აღუტყნა, რომ მის მეტობრულად მოქ-
ცემა.

*) ეს ოსმალოს ოსმალეთის კანსლიტუციის შესახებ უფრო
ზედელსტ გონივრულია მოგვითხროს მსოლია უმისსეულო
მომხრობის ბოლითარ ოსმალეთი რუმინიასზედ იმე უფრო
გონივრ სხვა შეხვედრად მძიმე.

**) რუმინიის საცხრო ქალაქი.

დასს შეუდგებოთ ერთ სპონდელ ქოთნით, მოჭყუ-
ბან ასლის დროს რისხვას და შექვირებს, მოჭყუბან
ჭადვებან, რომ გაფუჭდა დრო, დროით ახარების არს
სწამოს და მისის სავაბო შექვიდრის, შანის სასოება
აღარავის არა აქვს. ამ რთე ჭადვებანში, რასკვირეულია,
ისინი საზოგადოებო საგნებსაც კეთიანს. სახელმწიფომ
წაბრთვა მათ უწინდელი ძალა და ესაღ მათ ჭსურთ იმ
რთეი სახელმწიფომ განწობილია და დავინის და იმ რი-
გი გრებო დაქურონ მოთავებო, რომელთაც იგივე წაღ-
ლი და განსწავლა აქვსთ გუღში, რთეორც თვით გლე-
რიტალებს.

საფრანგეთში კლერიკალები რესპუბლიკის შტრები
ანონ და ჭსურთ დაწინაღობის მოახრისიული მიავრობა, რად-
განაც მონარქიისაგან შეტ სიკეთეს მოკლენ, ვიდრე
რესპუბლიკისაგან. ამ უმად საფრანგეთში სავარო ურთ-
ლლან და ჭადვებან, რომელიც საზოგადოებო საგნებს სკე-
ბა, აღერდალლან სამედიკალინათვის. სასულიერო გრებს
სასულიერო სამსახურთ აქვსთ მინიჭებულია და არა აქვსთ
უფლებას საზოგადოებო საქმეებში გაერთინო. თუღაც ამის-
თან განზიო სუფეს. მაგრამ მანინ კლერიკალები თავი-
სას არ იძლიან და ბუერსაც ჭადვებან და სავარო რი-
ლობასაც ჭსითავებ. ბოლოს დროს, როდესაც შარლა-
მენტი. შესვენებას მიეცა ეს ჭადვებან ისე გავრცელდა,
რომ მთავრობას არ შეეძლო ურთიანში ურრადლებს არ
მიეღებია, მით უფრო რომ კლერიკალების მოძრაობა უთან-
ხმოებას მოასწავებდა საფრანგეთის და იტალიის შორის,
სადაც კლერიკალები იმავე განსვდელში იყვნენ მთავრო-
ბისაგან და იმავე შეტადინებობაში, რომ შანი გადაარჩინოს
იტალიის მთავრობის ვითომ-და ძალ-მოძრაობას. იტალიის
მთავრობას სვადვან, რომ საფრანგეთშიც იგივე მოძრა-
ობას შანისთვის და, რასკვირეულია, შეშინდა—ამისაგან
მძივე უთანხმოება რამ არ ჩამოგვიგრძელს მე და საფ-
რანგეთსო. შეშინდა აგრეთვე საფრანგეთის საზოგადოე-
ბან: ამ კლერიკალებმა ერთი ვიავადიბი არ აკვიტესის
რათ. ამის გამო საზოგადოებო მოუთმელობით ელლად
შარლემენტიის გრებას, რადგანაც დანწყოებულია იყო
რომ რესპუბლიკალები უთოლად შასუსთ მოჭკობენ მთავ-
რობასს, თუ რს დინისიბება იმბარ შანს, ან რას აპირებს
ამ უმცხვებო მოძრაობის მოკეითისათვის.

მართლს და, შეუჭან დაბურტატის შალატი თუ არა,
დებურტატის ლელონმა გამოიწიან მთავრობას შასუსის სა-
ტოლად. ლელონმა მოჭკა: უბი არა შასუსს შე-
უჭან-ყოფას არც საწმენებისა გინობისას, რესპუბლიკის დასს მ-
თი სრული შარტის-ცემის აქვს. აგრეთვე არა მჭკვანს-
რასაც ვაწეიონთ საფრანგეთის სამედიკალინის ურრავლე-
სობას, რომელიც ერთგულად ასრულებს თავის მოჭკე-

ობას. მე სახეში მჭკვს მხოლოდ ის საზოგადოებო და
სასულიერო დასი, რომელიც საზოგადოების სინდისის
წინააღმდეგ იჭკვას თუ კულ დობისიბებს სმარებს, -აგე-
ბი რთეორმე ჩემი უწინდელი გავლენას კვლავ მოკეითავო.
ამ დასის წინააღმდეგ განზიანს მკაცრი საშუალება ურდა
მიიღოს. ამ დასის გავლენა დიდია; ბერკან მას მთვად
უჭრან შირველ-დაწეითი სწავლა; საშუალ სასწავლე-
ლებშიც უჭირავს მას გრეული ადგილი. გარდა ამისა,
მას უმადლს განათლებასათვისაც გამართა ინტერსიტ-
ტი; ჭაბუთა უმადვლის მის სვლამს. ისტორიის გა-
დასსავიერება, ესლანდელის სულის მიდრეკელებისას
გვერტობის გრზობის შეუზრც ყოფა, უფლს ავტო-
რიტეტის ურრ-მოჭკრლო მოჩილეება—ამ რამი მდგო-
მარებას ამ დასის სასწავლებელთს მიმართულებას. ამ და-
სის გრებს გარდა ესმით, რომ მხოლოდ უმერტობის
შეახებათ შეუძლიანთ მოაპოვონ მრავალი მომჩივე.
იგივე შინაურს ავტოლდამაც კი ამავე მიმართულებას
ადგანან. შესავლენს ავარებს და ურერტენ, რომ ურრე-
ლი წესიერება და განწყობილება სახელმწიფოს უსიეროს
და ძირანდა ადომსთავიერელია. ამ სხით ჭაბუთი ჭსურ-
თიან და ამწადვებან ურთი-ერთ შორის სისხლის დერ-
სათვის.

უთავის-უფლებას შექილო სათავალთობი მიიღოს ეს ამავე
და ურრც არ თხოვების ამ გვარის მანქანისათვის, მაგ-
რამ აქ მთელი, განწყობილი შეთქმელობა არის საზოგადოე-
ბის დასამხილად გამართული. აქ საზოგადოებას სისხლის
ღვრის უჭადან მარტო მათთვის, რომ დაბარწონ უწინ-
დელი უფლება, კვლავ ჩამოადონ ის რთეი და წესი, რომელი-
ნინც საუჩურობი განსკვენას მიეგრენ. ეს ამავე დროებობით
შეცდომილება კი არ ანის, ეგ არის მთელი განწყობი-
ლება, რომლის მოთავებ ერთი დიდი კამბიტეტია, სელ-
თ-მდვანელი სხვა შროვენიერობა-ყოფით კამიტეტე-
ბისას. ესეთი მდგომარეობა საქმისას შეულებელთა რომ
განავრტობა: სჭარობა ვიღანთი რამე, რომ ეგ ბორტო-
მოჭკვდება ამოკვეთილად: სჭარობა, რომ ყოველმას
გვარმს დასამხელს და ურრავალიც კურრავის სასწავლი
მთავრობის განხილში.

წმრილი ამბები. ინგლისს ძალიან ცხარე შასუსი
გაუტყუებია რუსეთში იმის გამოცხადების თანახმედ.
ამ შასუსში მოსხენებულია, რომ რუსეთის მოჭკვლობას
როგორც ხალხთ შორისის შეკრულობისას, აგრეთვე ეკ-
რობისას სურთ ინტერესების წინააღმდეგობა; რომ სელ-
მწიფე იმპერატორი იმის გამოცხადებობთ ევროპის თან-
მობას გადაუდგო.

— ინგლისი სცდილობს თუბი, რომ იმი მარტო
ტანსვლთის და რუსეთის შორის გათავებეს და სხვა სა-
სწავლითებს არ გადადგას. თუ რუსეთი სტამბოლს არ

ჩვენება არავითარი მტრობა რუსეთისა და ინგლისის შორის არ ჩამოვარდება.

— ეტლია, ფული ძალიან შემოკლებია ოსმალებს რომ ბერძნისა და ეგვიპტისა სომხადრე სხინში მიქის. ვარდა ამათა მთავრობას ვარდა იქვე იტალია რომ მოხელე გენერს მხოლოდ ხსენებენ ვაშაგორა მიქეშითი.

— საფრანგეთის დემოკრატთა პარტიის მთავრობა ხან მთავრობისათვის მხუთი იმის თანაზრედ, რომ სომხეთის საფრანგეთის გზითს ცუდად უსწერეთა რუსის იმპერატორს. მთავრობას მიუგან მხუთს, რომ იმისი ვინც რუსის იმპერატორის საყენად იქცეიან, დიდად დახმარებისა არაა, მით უფრო რომ საფრანგეთის სურსო რუსეთის მტრობისა იქნადა.

— საფრანგეთის ვახუთაში დასჯილია ოსმალების ელჩის მიერ განცხადება, რომელშიც მოხსენიებულია, რომ სტამბოლში უცხოეთის ლეგიონი იყრიან და ესაცა ქაშის ამ ლეგიონში შეიქცა ელჩისა უნდა ჩაქრებინა.

— სტამბოლადმდე ერთს ვინს ვახუთაში იქცეიან ოსმალების მთავრობას ქაშისთ, რომ ქაშის მკვლელობის უფლის ხელმძღვანელს თავთაგისა საფრანგეთი ელჩი ქაშისადმი ოსმალების წინაშე ამ სურვილს ამ განხმარებას აქცია, რომ ოსმალებს უფრო ვინს შეეძლოს იქნადა მათთან დიპლომატიური მიმართება.

ზომიანი რაზმი

ჩვენს ქვეყანაში ვინცა რაზმად იქცეიან, უფროსად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა და მისი მტრობისა შორის.

II

გულად საწორად ვინცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის. ვინცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის. ვინცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის.

ტომში, არც მხარე არის და ვინცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის. ვინცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის.

ვისცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის. ვინცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის.

ვინცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის. ვინცა რაზმად იქცეიან, მთავრობის მტრობად იქცეიან და მისი მტრობისა მთავრობისა შორის.

იქ აღმოჩენული უკუთსი ტანბუბი და მისანსტრუბი, უკუთსი მთელს საქართველოში სამიწეიერით და სელაგინობით. ზოგაერთი ამ ძველებთანაჲ მტკინის დუოალებს, მომეტეულია ანწილი, ეს მტრის სიკამაჲ; ძველიადაც, ტბითი ხსნული, ანის, ომი-ზა, ფარხალი და სხვ. ესენი ახლაც მთლად არიან, ახლ-ცინის მასრის ეკლესიაები თითქმის ყველა აღწერილად დუ-ბუსას და ბრასსესაჲს: ქუმიდლო, ზარზაჲს, კანბა და სხვ. საზოგადოად, მესხეთის ტანბუბის კედლები შექრულია მრავალს წარწერილებით, მესხნი იყენენ უკუთსნი მტკელ-ნი საქართველის სამეფოებულასნი და სხელ-განთქიულ-ნი მოამაზნი, რომელსც ზენს გარეგანსი მტრენი დაგვეს-მბოდენს, ამას თითქმის ვუფიქვითის უბირველესი ჯდ-გლი ევაჯთ ბრძოლაში. მესხეთის სწავლ-განათლებაზე დაც ეს უნდა ითქვას, თითქმის მთელი სამეფო წინდლი და მამით თსწულელები მესხეთის შრომას. წმინდა ექვთიმე და გიორგი მთა-წმინდელი (შეთრთმეტე საუფ.) იყენენ მესხნი გუბიანდრებულთ ენით და სწავლით, შეტ-რთი კავკასიძე (მეთრთმეტე საუფ.), მეთრთმეტე თმბა-გელი, სასელაგინი შოთა-რუსეთელი, ჟიფიფის-ტყარანის ატორი (მეთრთმეტე საუფ. ცასულს) იყენენ ატრეთუ მესხნი. ან ვასსენიუბთ სსავთა მრავალთ მესხეთის მწი-რდობას. რად იქამ უნდა, რომ თუ რომელსაჲ და მსარეს შეუძლიან ამ გვანთ მთლად წიგნენი და აქველბუბ-ბუენის მწიგნენი შობას. იქ საზოგადო სახლს ანც კარვად უნდა ითოს შეუშუგებული და სწავლას—სელაგ-ინის გავრცელებულან. ან რას ახბასს დუგუ ახლცინის მასრესზე, რომელიც თვით უნდასვს 1834 წელს; ეს სიტყუბი მთელ მესხეთს მიეწერება. აქველ დროში მთუ-ლი ეს მსარე აღუკვეთული იყო; სელაგინებ და მუერ-სენობა მისიული ჭქობდა; თვით იმ ვლდე-ღრეუბში, სა-დაც კი აღმანის სელი უწიდა; განაწილია იყო არ-სებია, რომელთაც ახლაც განწიფებრებაში მოხვეუხართ; ეს ადგომები დიდროვანის ქვის სეულელებით კავა-გიბე იყენენ შეუძლიანი, როგორცაღც ეწერება და სმეტელში და შეიკვლინი მრავალს გინსით და ბედლი. თუშც მთე-ზიარება მასრის მთავლდოვანის, ძვერნი იქ მესხნი მთე-ში და სელაგინებამ, ყოველ-გვანს მტრის სელი ჭმთა-ბერას. ბრათ ვერნი უსვად მოდიდა. ამ სიტყუბს ქართ-ლის-ცნობრებაც ითახსენა. ის ჭმწიბობს, რომ რომელ-საც საქართველოში შემოვიდა იყო ზოდებ, ხალხს მეს-ხეთი ჭეუბაჲს.

თავირობად და სამეფოებად, მათე საუფუნში მესხეთის ჟურბანაღარას დავითმა ბაგრატ მესხე მიქრელს და მიქ-ლის საქართველის მიუკელ დაადგინა. ამ დროდამ იყო-ბა საქართველის განმდებრება და აღუკვეს. ვიდრ ეს ერთობა ანსებობდა, ჩვენი ქვეყანა დიდდ კარეს მტრთა-რეობაში იყო, გავასინის მთქი ამის სელამი ქვირას ხსვა და სხვა მთასხდერე ტომის და მტრენი წმინდ დაბო-ნაგებულენი ჭეუანდა. მტრებმ, ჩვენს საუბედურად წოდ-ენსამე საუფუნოს შემდგ ეს ერთობა ისევე შეინფა. და-წესდა მემკვიდრეობით სამხარობა; გურთა დასჯარს ვარდანიძემ, მამეტრელო-დადნამს, აფხაზეთი-შარვს მთქი სკანეთი-სელაგინამა მესხეთი-აქველამ. ცნადი საქმეს შეე-ღასსავთისა რომ ეს შეინიჭეს დიდდ მანკებუთი უნდა ყოფილიყო. საქართველო შეუსრტდა და უნდას სრუ-ლებით დაიარღვა. რუსულან დიდროვლის შეიღვე მონტო-ლებმა დაფურესენ ორი სამეფო და შეიღვე, როგორც გიციით, ამ ორმა სამეფომ მესხეც შობა და რა უბედუ-რება დავითო ამის, თქმა ადარ უნდა. მთავრობაში უბირ-ველნი ადგილი უკავიფავთ ეჭვან ვაქვს. ეს სსელი მიცეს ამის გვარს ვაქის ცინის ცამო, რომელიც ახლ-ცინის მასწობლად მკაპარებად და რომელსც ძველდ ამის გვარს ეკუთნობდა. ბაგრატ მეფისის დროს ისტო-რიაში მოსწიგნებულთა თუხარმის ერთხანად შეუენ ვა-ყუდა; თანდინ დროს ბოქო სანდის საზახლად ბუგა-მანაბტურთ-უსრესად, შალვა-გინთო, უმბად და შემდგნი ტვანბიონის მმერბას, რომელიც დაფურსებული იყო თანბრ დიდროვლის მეცდანიუბით. ერთი ათბატე-ბის ჩადგაწავანი არის საფარის მინასტრენი, ამქვებუ-ლი მთიან მეთრთმეტე საუფ. მშენიერის სელაგინე-ბით და მსატრბობით. ამის კედლებზე არიან წრმოდ-გენილნი თვით აღმოჩენულთა სურათები. ანც ერთი ეკლესიას საქართველიანსა, ანც მიდროვისა, ანც შემდგ-ვისა, ჩვენს აწრით, ან უდრას საფარს, საფარს იყო სათავებების სამარხი.

ოსმალთ შემოხელს ევროპაში და იმთბენ დაშორ-ბა ვოსტანტინეოლისა 1453 წ.,—და შემდგ ტრანბიზო-ნის დაქვარს 1462 წ.,—გუდა ნიშანი იყო საქართველს-თესას; მესხნი ოსმალთ მოსწავდერ სწავლობდენ; მასსადამე მესხეთი-საზახლად დღეს თუ სვად უბო-უნდა მოქვლიყო. ოსმალნი შეიღვე ტრანბიზონის იმპე-რიის დამონებუანს მოაწულენ ჩვენ მსარეს, ასტრელს სას-ტეი; ბრძოლას. საათახვამ დიდ-ხანს იბრძოლას. ბოდოს

1625 წ. ჭმურად მეთოსში, ბეკა მესამეს მთავრობაში ათბებები დასცა და ახალციხე სრულებით დაიწირა. ბეკა გამაჰმადიანდა და სახელად საფარ-ფაშა დაირქვა. საფარ-ფაშა და იმისი მემკვიდრეები ახალციხის ფაშაებად დახსნენ. უკანასკნელი ჟამებულის ტყარის წარმომადგენელი იყო უსუფ-ფაშა მესამე, რომლის სიკვდილსაც ჭართლის-ცხოვრებას უბეჭებენ 1744 წელს. ამ დროდამ ეს უკავი აღარა ჭსნანს. ამტკივებენ, ვითომც იმისი შიშ-მომავლობა ლეივანში სტროკურბდეს. შემდეგ ერთს ჭართ-ველთაგანს ვიდგე ჭავჭავაძობთ ახალციხის ფაშად: ის იყო სულმი ხიმშია-შვილი, რომელიც ფაშად დაჯდა 1803 წ. და თავმოკვეთილ იქმნა სულთხანსაგან 1815 წელს. სულმი იყო შაჰა ახლანდელის შვილი-ჭარის ბეკის შერიფ-ხიმშია-შვილისა.

(დასასრული შემდეგ მხ. 2.)

დ. ბ.

თ. ალექსანდრე ბავშვბაძის ლექსნი.

მართას ავათ-მოყოფობისა და ექიმის ხსენა.

ოღეს შირველმან კაცმან მცნებისა გარდახდომით
 წარწემდა მთიანდა უფლისა გულის-წერომით,
 მაძინ შიხას სინათლე მოიღვა შავან ბნელშიან,
 ცამან გრვინება დაიწყო, ჭურხე მკნან მტკნელმან.
 შრთლად ქვეყნას იმროდა: ჭარბშაღნი მქროლელნი
 აჭ ჭვლეუდენ დიდთა სეთა, მუნ იყვნენ კლდეთ მრეველნი;
 ზღვა ლეღვიდა მრისსახედ დეითცა საშინელი,
 სასო-წარკვეთილებით ჭირთოდა ვოგლი ცხოველი.
 შემდგომ ქვესქნელს ხმა რამე ისმა გრძლად გრიალისა,
 თაჟდთ იხილეს განკრთომით განსხნა დედა-მისისა.
 მუნით ბნელი სატანა ამოხდა დაღრველით,
 აღმოაგლო ვუთი რამ გარე შემოკურნულია.
 უთი გასტყურს სასტიკად, განავრნო კომლი შავი
 ზრქელი და შუგვალთ, მურალი და ვოვლად ავი.
 მუნითიან განიბნიენენ სივა და სხვათი ჭირებო
 ზაფრან, ხველა, სიჭვლეკე და ქარბო ხშირება,
 გამბურველი წაუღ-მანკი, მღვეი ციფე-ცისლებსა
 და თასი სივა სენი, ტანჯუვა მტკივნეულეება.
 ამათგან ავი ერთი ჩვენს მართასაც ხედა წილად,
 ხან ფხვს ჭკერს ხან მუხლებს; ეპარება წერილ-წრილად,
 ზოგჯერ სეუბით მუხლიდგან გულზედ გადასტება.
 თუ ივითბით იმ სენის სიმიწენე ეწოდება.

შირველ მართას განსაბუთებ რომ უფრო შეიბრადლოთ;
 გულუკუნის ვარ აჩის,—რად უნდა დაგვიმლოთ,—
 სევედა ხამო-გლობით სამკვიდროდ დაწმომიან,
 რადგან ერთისა მხრადგან. ტომის;
 ანდა ასოკანია, ანდა ბრეკე, ანდა ლანიერი,
 მომეწრა, ნახი, მოსუსტო, საშუადა ხსნიერი.
 ბუნების ისტორია ვერ ივის კარგა დის
 და ამისთვის მირ-დიდა ბერეველ ჭირი ჭტრინას.
 თვით გასინჯეთ, სიმისეჩეს როგორ შეუშინდებთ!
 ან ამგვარი ტკივილი როგორ დაუშინდებთ!...
 რა თვალებს ახნილებს მთაჭებებს ექლის ზომას
 და იძხვის: მიხედეთ ჩემს ამ გვარად განდამის,
 აჭ მიუწეუთ, უთველ დღევ რამდენი მესტებს!
 ან გულს როგორ მაჭმენს, ან როგორ მენთებს!
 აჭ მდის რომ მომივა, მაშინ კი შენი მტერი
 პროგორც მე შევიქნები! მინახეთ სახის ფერი,
 ანაბ სელი წამისეთ როგორ ამომეღობია...
 აჭ ჩემს ჭაშში ექიმი ასრე არ მომწოდია.“

ღმერთი გაჭირებულთა არ ავღებს ნუგუშ-გარედა
 ერთს დღეს ვნახეთ, ოღესცა მართა ჩიოდა მწარედ,
 გამოტრდილი ექიმი, გასეთს სასულ-განთქეული
 ცქნით გაჩს კი მოადგა, ვითა დაბარებულა.
 სრეულისთვის მკურნალი დიდი მოსაღებია...
 მართას უნდა ჭსოქება რამე, მტრამ სალსში ჭრცხევის-
 ცდილობს ცალკე ჩაიგდას; მარტოს აჩვენოს მაჟა,
 უაშობს სატვივარი, ისმინოს მისი განსჯა.
 ესეც მალე ედრის: დობტურააშმა, თავსით
 ადგა, თვით მოიკითხა ვათ-მოფევი სინაზით.
 მართა ეტყვის: ავეტოქ მე აჭ ვერას ვიამოქ,
 ალკე მინდა რომ მსხო. უკვლავ ვითხრა, რასაც ვჭკრნობ
 დოსტურნი ქლთი წამლობას როგორღაც ეწობიან,
 სიატონით უსმენენ, ვინც კი მიეწობიან.
 ავეტოქ მე მასევე დაუნიშნა ადგილი,
 საიდუმლო, დასშული, დასურველ-შეკეტლი.
 აჭ შეიფრენენ ორნი მკურნალი და სრეული;
 ერთი სძენს მთიელის, მეორეს უფეთქს გული
 ბოლოს საბრადო ექიმის მოთმინება გაწევა...
 —რატომ აჩს მიბმანთ, ტკივილს შეტეობა უნდა
 მართამ ამოიხრნა, უთხრა: —აბა რა მეთქმის?
 ჩემი ჭირი და სენი უკვირს, ვისცე კი ესმის.
 სიმიწენე?! არ აჩის! წაუღამენია?! არა ჭტავს!

„ჭაბუკია? კერ ვატყობ! ნივრისია?! არა ჰუნანს!
 „აი ჩემი ხელები, აი გულის ფიდარი,
 „აი სახე როგორ მატყის! ვერ მიმივადრგარ, რა არი.
 „ოღონდ კი მომარჩინე ანდუის ტანჯვას და შიშს,
 „ამდინს ოკრას და კერასს, ანდუის ვას და ვიშას,
 „ნეტა ჩაერთს რას მეტყვი, რომ არ დავტყვობილო,
 „ნანსე ჩემი ფეხები, აი ძმის და შევლო...“

ავტორმა მიუგო: „მართლად დავსაკვირბი.
 „ეს, ბატონო, მე ვიცი, ნივრისის ქარება,
 „ეს ჩემს კარნადადისში დიად კარგად ჰსწრება,
 „მართლა ავი სენია, მარტა არაფერია.“

— „როგორ არაფერია, ღამის სული ამომეძვრეს...
 „რეზანდა, ეს სიმსივნე როდის უნდა დამიხსრესი...
 „— მაც სიმსივნის მორჩენა მე ვისრად ამოლია...“

„ვი უკვლავი მიხრობენ, უკვლავს კარი მატყის ღია,
 „ვისაც კი მე ხელს დავსდებ როგორ დამიძვრებებს...
 „უფეხებისთვის ნუ ჰსწრებარ, მცითი რა გასდება...“

„ხას რა მოგასსერო: მოწამე თვით ღმერთია,
 „ხომ ივით რომ მოძღვარი და ექიმი ერთია.
 „რემიან არც უნდა შეტრცხვით და არც უნდა დამლოთ,
 „ვიწინადვე მოგასსერებ რომ დავრწმობი შევლო.“

— „აი, ავტორქ! ნეტავი ჩემს ტულში ჩავსევდა!..
 „ამე სიკვდილისა შიშის ასრე გავამაბუნდა,
 „რომ სიძვრევილი ვის ახსომს და ანდა მორადება,
 „უკვლავს ვაქუნებ სოლო, ვინც კი მცოდნე უმეგება.
 „ახლარ ვის რას ვუწავლა ოღონდ კი მოარჩე შეთვი...
 „ავატც რას არ აქმნიენებს სენი გულის გამსეტვი!..“

მაშინ ჩვენმა დოსტურმა დაუწყო შეხვეა სნეულს,
 „ხან თვალბეში უფურებს, ხან ფეხს უმსრვეს და ხან ტულს,
 „ხან ხელების სიმსივნეს ხელის სითას უსომავს.“

„მერე ჰკითხს: „ავს სენი რა ხანია რომ ტრანჯავს?“

— „რა ხანია? ორი თვე... არა... ექვსიდი იქნება...“

— „ავატცა ხანის უთფილს, მამ მავვე არ ტუქება.“

„წყნისაგან კე სენი ბუფრულ დიაბადება.“

„ათუ რომ ტუქნულდესი რამე, მითსართ, რა იქნება.“

„ავწინა... წყნა... ოღონდაც კე არის სენის ბინა!“

— „აი დიდშვილობამ, მე ბატუვი, რაც მეწყნია:
 „ახელს საქმი დიდად მიუფარს, ეს შინც ბერდობება,—
 „ავართს რედიფულს ექსოვდი რომ რე ვტოტუბ მისი ქება!..
 „ამისი მეგავსი ამ ქართლში არა ვის რა უნახავს...
 „რომ ტენანს, იტუოდი, ეს მს:ტვარს დაუხატავს.“

„ამცრემ ჩვენი ქალები, უოკლის ტორის დელები,
 „ადიერთმან უველას აშოროს, შურით წინააღმდეგები...“

„არა ხასეს რედიფული, ვერ ეველამ მითსრეს ქება,
 „მერე ტოტას ხასს უან მისავს შესამება,
 „ამერძე სხისას მითსრეს, ამის ვერ უწეობათ“

„მერე მარტაგატისა-სესე არ უხვებათ“

„ბოლოს ესეც კი მითსრეს, ბაწრის ზეწის ჰტავსო!
 „ამდენმა დაწურებამ მწარედ სვედით ამავსო...“

„იმთათან კი ვითმინე, მავრამ მემრე კი მოკვდი,
 „დავკვტ ტავარებულე ხან გარღვედი, ხან ვითოთადი.“

„არა სავკირველი არის, ჩემს სენს დიდად აწყნდა,
 „ავს მუტლის შემობურვა სელ მას აქედ დამქედა.“

— „სხვა მიხრით მოგვლავს, ჰტავს რომე სისხლი
 „მისურვალება ტაწურებს, ეს მავს ასრე ამბობს...“

„დამე ავი სიხმარი სომ არ მოვამინებო?
 „— რასა მეთისავ, ავტორქ! ევ რა ხასსენება!
 „არა ვიცი რისს მეთისავ მუხანება, თუ არა?
 „არა უნდა მუხანებოდა? არა მუხანება რა...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

— „...“

რა მიზეზია სპირიტის დამარცხებისა?

(დასასრული)

„ახლა განსათ რა გავლენა ჰქონდა ბეროგოგოტიულ
 „განწეობილებას როგორც ხალხის ხასიათსე და მხერობა-
 „სედ, ავტოვი მის სავოჯადაობივს წესიერებასედ.“

რამდენიმე ტინჯვით გატარებული წლის განმავ-
 „ლობაში სურბის ხლხმა ოასაღეთის მიღებულობის ქვეშ
 „განვიოთარს და შეიმუშავ თვისი განსაკუთრებით ეკო-
 „ნომიური და ზოლიტაური წესიერება და მხედველობა,
 „რომელთა—გარეის იყენებ თუ ავნი—დაიცვეს ხალხის
 „თვით არსებობა, მისი სუფთარი სული, ერთობა და თვი-
 „სება. ეს წესიერება და მხედველობა წართავ ხალხს ბიუ-
 „როგოგოტიულმა განწეობილებამ; მან დაარღვია უველ ის,
 „რამაც დაარცა ხალხს, როგორც ხალხი, და რაც თეთარს

ცხმადგება. ვერ მისწევს სუთის საუკუნის განმავლობაში, როდესაც სურბის სახლი მათი სრული მონა იყო.

ბაუროვანტამ ვერ ვერობით გააუქმეს სოფლის თემობა (ОБЩИНА), მისხო "ზადრუტა" (ოჯახობა) და სხვა ანგვარა სოფლის წყობალებში. გაუქმდა ზურთოვე ძველებური სურუბტისა და სავრთო მფლობელობა მიწის.

რომ ცხადად დავანახოთ პიტიხელებს თუ რა დავარტა სახლმა ყველა ამ წესიერების გაუქმებით, საბოროთა აუგისნათ რაში მდგომარეობდა იგი წყობაილება.

საკურო სკუტეტიანი ძველებური უფლებას და წყობაილება სახლისა. როდესაც სახლს მისივე საქმე ხამოვარდობოდან ხელმე, შეიკრბებურად თემ-თემად სხვა და სხვა ადგილზე და სხვად მასხედ, თუ როგორ უნდა მოაქციეს. ამ ტიპის ერთობას სკუბტინა ერქვა. შემდეგ ეს ერთობლობა ერთი ერთმანეთს აცნობებდნენ თავიანთ განსახეს, და ამ რგვად შეხადგობდა სავთველობა გარდაწყვეტილება. თუ საქმე სურბის ერთს რომელსმე ადგილს ეხებოდა, მარტო ამ ადგილის სახლი იკრბებოდა და მარტო იგი სხვად თავის საქმეს ვისაც ვე სურდა, შეეძლო ამ სკუბტინებს დასწრებად, შეეძლო მისუფიყო და გამოყოფა თავისი ახრნი. სკუბტინაში დასწრება ახრნი თუ ანგისთვის არ იყო ადგარდალები, ახრნი დიდი სიძვისადიერ იყო; ვინც მოაგდებოდა. სკუბტინის გარდაწყვეტილებას ყველა უნდა დამოკიდებულიყო. ამ საუკუნის დასწრებაში ხო: ამ რგვ სკუბტინებში გარდაწვიოტეს, რომ ცხმადგობს უნდა წინადადებოთ; ამ რგვ სკუბტინაშივე ახორბიეს ყრბ-გეორგი აჯანყების მოთვევად. სკუბტინას განაკებად მს თუ ბომოლას რამდღან რგვორ უნდა წარემართათ და სხვადან უნდა უმოკნათ სამხედრო ახრანი და სურსათი. აჯანყების პირველ ხანებში სკუბტინებში ხშირად იკრბებოდნენ სოღ-მე და ძველან მისივე საქმეებსაც წარმოადგენენ.

თუმცა ბაუროვანტიულებს გასწრობაილება ამ განხილად არ დასდგა მისხობა სკუბტინისა, ე. ა. განხილთ იგი გაუქმდნენ ამ იყო, მაგრამ საქმით ვე გაუქმდა და რც დაჩნ, სხაც ძველებური სახლის სკუბტინის ადარ იყო, თავდასც თვითან სახლი თავისით ვე არ იკრბებოდა; ახრნი მთავარი შეჭრიდა სოღმე სხვა და სხვა მასხობის უფროსებს, ჭიკთავდა სხვა და სხვა საქმეთა შესახებ რჩევას და მოახსენდა წინადვე მის მიერ დამხადებულ პასუხს. ერთის სიტყვით, ეს იყო მხოლოდ სკუბტინის ბაუროვანტიულობა თანში და არ ნამდვილი სავრო სკუბტინა. კონსტიტუციის დადგინის შემდეგ სკუბტინას კარმობა ცოტად გაუთდა, მაგრამ მაინც გრდვ დიდი განსხვავება ეხლანდელისა და ადრინდელის სკუბტინის შორის. ეხად რომ სკუბტინამ ცოტად

ნი სიმტკიცე გამძინისთს, მამხენვე კონსტიტუციის ძალით, დაშლიან ამისთანა სკუბტინას; მე ვიცი, გაუჭირდებათ კონსტიტუციის იზოგონ ამისათვის სკვირო მუსლი.

სათემო განწყობილება დიდ თავისუფლებას უცვდა სურბილებს. სახლს არა ჭსურდა, რომ ცხმადგობთ კარგად იყვნენ მის საქმეებში, არა ჭსურდა, რომ მათ სულში ყოფილიყო მინი სახანგის განრევა, რადგანც ცხმადგობთ ფორანის ძალით სვიდნენ, და ამის თავიანთობა სახლსამ, ამ საუბედროდროში, დაახს თავისი საკუთარი თემობა; სადაც თითონ სახლი განაწვიდა თავის საქმეებს. ყაბმცი ცხმადგობთ არა ვითარ დაბრტელებას არ აძლებდნენ ამ რგვ განწყობილების დადგენისათვის, რადგანც ამისთანა ის უნდალიათ, რომ ყოველი გამკეობა როგორც ტრანსთ თავიდან ზერდებოდათ. რდნად ვე სახლს თავისი რგვოსევე შეტანას სარწი, და ცხმადგობთ სხვისას რგვოსეველებოდათ რა. სახლი აძლებდა მათ მარტეს და თვითონ განაკებად თავის საქმეებს, თემი ისეთნაირად იყო განბრთული, რომ სახლის ყველა მოახრბილებას აკმაყოფილებდა; რასაკვირველია, რომელხანაც ეს შესაძლებელი იყო ცხმადგობის მფლობელობის ქვეშ.

თემი სარწის ჭკრეფდა, ვაბმას და ქონებას იცავდა; იმრეფდა ამისთანა მღვდელს, მასწავლებელს და მსაკულებს, რომელნიც ყველასვე მატოვებოდა; ვარბა-იყენი იგიანი ასრულებდნენ თვის თანამდებობას. უფასობა და როგორც სხვა ელესობა, თავის მუშაობით სტრუქტურადნენ. ვინც მათი გარდაწყვეტილების გამოყოფილი იყო იყო, შეეძლო სოფლობის (MPL) წინაშე მივლას.

თემი სკვთას შორის, კეონამოურის მსრთავრიდნ შეეძობას აძლებდა სახლს. როდესაც კარგი მოსავალი მოვიდოდა სოღმე, თემი ზოგს ჭინახუდას გადასდებო შეესახასადა; რომ სკვილად რდნის მხასელობს დრის წლის გამოსახლი ჭჭინად.

ერთის სიტყვით, ამ თემების ყველა მიდგაწყობით დაწვირას რომ მოეყვამ, დიდი დრო და აჯგვი მოამინდობდა. მოვასსურებთ ვე, რომ მარტო ამ რგვის განწყობაილება შეეძობით აიჭრას სახლს ცხმა წლის გასწვიოტული ბომოლას და არც სულად და არც სხვა თემის სორავი რომ არ შემოჭლებოთ.

ვინც რგვ ახრნი სურბი დიდი რჯახს, სახლობდა მძებო, შეეძობო, შეიღმსუფილო და სხვა შეადგენდნენ ერთს დოლს რჯახობას, ერთად სტრუქტურადნენ და სურბოდა მხრბობდნენ; ყოველი მათი ქსებას მავრთობო იყო; ზადრუტის წყბინი, ანუ რჯახის შეღმინი იწვილებენ თანის სახლო-უსუფეს (старыйшина). რჯახის საქმე

თან გამტკობისათვის. უფრო რასაკვირველია, მოხუცებულს კაცებს სულერთათ ხოლმე ეს ზატევი, მაგრამ მოხუცობისა სოფლმე, რომ ასაკ გასდევსაც ამოიწერებენ თუ გიჭკუით ან გამჭრინახობით თავგამოქმენდნენ იყენენ. სიონად დღეაგებებოც ამოურჩევით. სახლი-უსურენი მართავდა ზადრუის ხეულებოებს საქმეს გარდა. მიმოქათ საქმეთა, რომელთა გამტკობა თვითონ ზადრუის სულში იყო, ე. ი. მიმოქ საქმეს წველი ანუ ოჯახის შვილის საერთოდ განსჯებულს. თუ რომელიმე წვერი დანახენ წვერთა დავითებით გამართლდა ზადრუიდან; ამას საერთო ქაჩენიდაცნ სვედრი წილი მიეცემოდა. უთუელი წვერი შრომადა თავის შექმნიის და ნიჭის და კვადადა და სავსოფრებოც კიდედად სავსოფრების მიხედვითა. ამ სახით სხვა და სხვა უბედურება, მაგალითობ: ხანგრძლივად ავითოვითა ან სიველითა მამას და სხვის ვისიმე მიუღეს ოჯახს ან აღარაბოდა.

თუიც სერობის საღხა დიდნ ხანი იყო მხმელეთის მოსახლის ქვეშ, მაგრამ ზადრუის შემწეობით, სივლახეს, სიღარიბეს გაღრუნს.

ესაჲ გი ბიურთკრტილუმი განწვობილუამ და ბიურთკრტილუამ განწვობილ; რომელიც თვითონ გზას უგაფენ უთუელ მხმოდ განწვობილს და დავითეს, სურულუბით დაწვლილ ზადრუის. ამ უმად სერობისა ერთს ადამიანს ვერ აბოვით, რომელსაც გი ან რჩინებოდას ეს ზადრუცა. გარდა ამისა ბიურთკრტილუამ განწვობილუამ მოსთა ბუერი სხვა ამ ცაგარ წეობილუა, რომელიც თვითონ ხალხსა შეიმოყვად და თვითონ ხალხისა გუბით და უკანამ ადომოდა. ზოგიერთი რამ ნაშთთა კადევრც შენის სერობას, მაგრამ მათ შორის რც იყო და რც დღეს არის დიდი განსხვავება.

ჩვენ ამას გი არს ვიწიით რომ ძველებოური განწვობილების სახე აღწარ არის. იქნეს ეც განყოფილებობა ეც სახე ცუდი და ახალი დროისათვის გამჭოლადვითა, იქნება სავალი თვითონ და გამჭოლად არ არის, მაგრამ უბედურება ის არის, რომ თვითონ ის დღეს-ზარი დაირღუა, რომელიც წემოსსენებულის სახით განსტოვილებოულ იქნა. დიღუბა ეს დღეს-ზარი და თან განდევნეს ის ცხოველი ცხოვრებითა მალაც, რომელიც ხალხს ამხნეებდა, აურთხდა, ახვევდა-საერთო საქმისათვის მიხრწეულუბას და ქსწრთხიდა საერთო შრომისათვის. ან რა შედგოვ ქსწრთხიდა მველს წეობილუბას: იგი ხალხის თვით-მოქმელების მალას აღარმინებდა, იგი ასწავლიდა ურთიერთის მხარის მიცემას, ერთმანეთის შეკლას, ერთად მხრწეველებობას, ერთად მოსაზრებას. აგი ასწავლიდა, რომ ზიარბობის გარდა, არის ვიდეკ სხვა რამეც სხვა სავალიც, რა სხვაეც კაცმა უნდა იფიქროს და იხრწოს, რასაც კაცმა უნდა შესწიროს ერთი ნაწილი თვისის შრო-

მისა და თვისის სიღარიბისა; ეს სხვა სავალიც არის. მისი ზადრუცა, მისი თემა და მისი სავალიცა ამ წვერიების მალთ, სხვა და სხვა ოჯახისის უთუ-ცხოვერება ისეთ ხარად გადამიქმენი იყენენ ერთი ერთმანეთზე, რომ სრულყოთ ადგილი აღარ ქქონდა იმ განთავითუებულებას, რომლის მალთაც კაცს საკუთარის ქონისა და ოჯახის გარდა აღარ აფრთხუბა რა; ადგილი აღარა ქქონდა იმ გულგრილობას, რომელიც კლას დატუტობას. ეს ბიურთკრტილუამ სავალიცა წვერიებან მტკიცედ აფრთხუბა კაცს, რომ იგი არის წვერი არამც თუ მარტო თავისის ოჯახისა, არამედ მიუღეს თვისისა, სხვილიწიოებისა, ხალხისა და კვლადებულისა მხრობისა, აბრძოლისა, ტახტავა იტყინას ფიქვალს ამის კეთილადღეობისათვის.

ასაღა მითხრით, რა განაკვირვლია, რომ ხალხს თან და თან გული გაუგრძელდა საზოგადო საქმიებისათვის და მის შეილუბას დაეკრავათ არამც თუ ის შემართებელი გომბობა, რომელიც სულს უდგამდა მათთა და სხვა სდავანებებს ერთობას, არამედ დავრგნათ თვის მხრწეობაშიან გომბობა ურთიერთის მიტებას, და ამის გამომოხობით ფედავირცუად გული აფრთხუბდა, ფედავირც დაუფრწენლად და უეუოლად სულს ქსწრთხიდა და კავიობა. კარგი ის არის რომ, იგივე ბიურთკრტილ, რომელმაც ამისთანა მღვთაობაშიდა მინახუების ხალხსა, ხალხსვე აბრძოლებს სრფობას უბედურებას. გუბან ხალხს ეუბნებოდა, რომ ისარქმეოთგა უშეკეობა შენი საქმე არ არის; დღეს გი იმისაჲ სითხისა უშეკეობა საერთო მამულისა-შეიარების, ცნობიერებას და ეუბნება: სავალიცა დიდ ცხოვრებაშიცა, დიდი თავგანწირულებას უნდა გამოიხილო, ჩაგრულთა მიუბის სიუცრული უნდა აწამოყო, ერთის სიტუციით დღეს ბიურთკრტილი ამისთანა გუბნისა და სხვიობის განკამთარებას სთხოვს ხალხს, რომელიც თვითონვე უნდა ცდილობდეს და ბოლო მიუღოს. ან რა დღეს-ზარი განიდა იმისა-ოსსენებოლიდამ: თუ შედეგშიან გინდათ ავიცილოთ თავიდან თვით-ცთომილუბას და მის მომადვებით უბედურება, ჩვენ ფედავირც უწინასტეს უნდა განსახალთ, თესსეად წამოგაყენით ჩვენი შინაგანი განწვობილება.

ერთივე სიტუცას ვიდეკ დავუშობ: უკანასკნელ რამში მუცა მქონდა მონაწილეობას და მუცა იმისაში ვიდეკი რომელიც 17 ოკტომბერს დიდიშვილამ გაზობდენი მსახილანი მუც კარად იგივე, რომ გარდა ხალხის ბიურობითის, გომბობითის დანშობისა, დამარცხებას ჩვენი უკრის სხვა მიზეზითაც წარმოადგა, მაგალითობ: სერობანი აღწელი არ გვერინდა ზღობდა, არც დიდ სამხედრო სულგებება მომადვებოდა; მუც ჩანდნ და აფრთხუბნ თუ ამისეად არს მითქვამს რა, 1) ამიტომ რომ ამას

გულს სტავს და იგი, და 2) იმიტომ — რომ ის უმოთხრესი მიხეზი რომ არა უფილიყო, რომელიც ამ წიგნში მოიხსენიეთ, იქნება სხვა მიხეზებისა და ნაკლები გაქვას გამოიხიანთ და ნაკლები გნება მოეცინათ.

რ უ ს ე თ ი

ამის გამოცხადებას დიდი სისარული და აღტანება აღმოუჩინა მებრძოლ მასკოეში. ეს განცხადება, რომელიც სულში იმპერატორის მინიფესტი უფო მისსენებულა, ისე აღტანეს, რომ ბოლოს განცხადებისთვის იესო სული მანეთადე ვიდა. მინიფესტს ხმა მალდა ქუხაში ხალხი კითხულობდა და თან ურასა იმხდა. ტრანსპორტში, რომელთა რიცხვი მასკოეში აურებულა, იგივე ურას იმთადა და ცალობა „*Воже царя храни*“ მოედრებუ და უმოთხრესს ქუხაში დიდ ძალი ხალხი გრადულებდა და აღტანებაში ქუდებს და ხელსახატებს მალდა ისროდა. ქალაქის გამგეობა იმავე აღტანებით მიეგება მინიფესტს და მისთა წევრთა გადასწევტის, რომ ვიღრე ამი: არ გათავლებათ ქალაქს თავის სარჯით მასკოეში ათასი დაჭრილი კაცი უნდა შეინახოს. გარდა ამისა მასკოეის ქალაქის გამგეობამ ერთი მილიონი მანეთი დაჭრილთა და ავთმოუფების სხარტებლად შექსწირა. მასკოეის სოვადრეობაც ერთი მილიონი შექსწირეს. თავად-სხარტობამ შექსწირა ათი ათასი თუმანი და კროხამც (Земство) აქნა.

პეტროპოლიც, რასკეპივკობა, დიდის სისარულით მიეგება მინიფესტს, ხარკლისი ახთიონა, თანაგრძობის დეპუტატოზანს დუნაისა და კავკასიის მხედრობის მთავარ-სარდალებს, და დეპუტატოზანს დანაშნს სულში იმპერატორის მისაკებულად, რადესაც პეტროპოლიც მობამანება. გარდა ამისა დიდის თანაგრძობით ივისრა, რომ ვისაც ქსურს რამე შექსწიროს დაჭრილებს, თუ რომინახტობის ცოლშვილის სხარტებლად ხვენი ქალაქის გამგეობა მზად არის ის შესწირავი მიიღოს და შეატოვოს. შემდეგ ამის ქალაქის გამგეობამ შექსწირა ატრეტევი ერთი მილიონი მანეთი. ამ ფულს გამგეობა

უოკელთას ათათს თუმბობით შეიტანს, რადგანაც ამ უამად ამოდენა ნაღდი ფული არა აქვს.

სხვა რუსეთის ქალაქებშიც დიდი თანაგრძობა გამოუჩინათ და დიდი ღვაწლი და შესწირავი დაუდგათ ამისგამო.

— რუსეთში მოაგრობა დიდი ხანია აწირებს კლანდელი სასულიერო-სამსჯავრო (духовно-судебная) შეტყველის და უკეთეს წესებზე დაუქნოს. სხვათა შორის ცოლ-ქრობის დარღვევის საქმე სასულიერო განსიტორიები არ უნდა ექვემდებარებოდეს. განსარსული ცვლილება საერთოდ ჯერ კარგა ხნის ვერ დაბოლოვდება, ამიტომ ჯერ-ჯერობით გადაწყვეტიათ რომ, ცოლ-ქრობის გაურის საქმე ცალკე კომისიას მიენდოს, რათა მალე მოამზადდეს.

— ქ. სარგოეში ხმასწინედ ერთი უმსჯავრო საქმე მოამხდარა და მთელი ქალაქი თურმე ამაზე ღანჯავრას: ერთ ახნაურშვილს რადაც დანაშაული მოუხდინა და ამის გამოხიობით დატუსალებული უფოდა თავის სახელში. ამ საქმის გამოძიება პროკურორის თანაშემწესათვის უფ. ზავადოვსკისათვის მიუხდგათ. ერთხელ უფ. ზავადოვსკის ბრძანება გაუგდა თურმე, რომ უფრო სსსტიკი თვალური დივიზიონ დახმებული ახნაურშვილი შინიდან ახსად გაუშვას. ახნაურშვილს მალან გატყვირება თურმე ეს განკარგულა, რადგანც ამისთვის მას არა ვითარი მიხეზი არ მიუფია. შემდეგ უპოხი ბარათი ზავადოვსკის სულით დაწერილი პროკურორის ბლანკებზე. ამ ბარათში წერებულა: ბრძანება დიდა ვლადიმირის ასულს დ—სადი (ეს ქალი იმ ახნაურშვილის ცოლი უფოდა). ცთხოვთ ესლდე მოამხანდეთ პროკურორის თანაშემწე უფ. ზავადოვსკისთან და ამაღამ მასთან ერთად ტრეფილებს საწოლი იგიმთი, გასული „*Нашъ Вѣкъ*“ მეტსეკლთ არქიურებს, რომ ეს სიტყვიითა სწორედ ზავადოვსკის ბარათის სიტყვიითა. ახნაურშვილს სამხუჯავრო პალატაში მაცხოვრდესიჭირი შეუტანას.

კ ა ნ ც ი ხ ა დ ე ბ ა

ტფილისის გუბერნიის თავად-ახნურთა სადგოლ-მამულო ბანკის შმარეკლობა ამით აცხადებს, რომ უმაღლესად დამტკიცებულის ბანკის წესდებულების ძალითა 25 მაის 1877 წელსა დღისით, 12 საათსჯდ ტფილისში, თვით ბანკის სადგურშია გიჟიადება უპერეტორეჟოდა ჭეიშოსსენებულთა შირთა უძრავი ქონება იმის გამო, რომ ამ შირთ არ შუეტანიით ბანკში აღებულას სესხის მხედვრი შესატანი, დადგინებული წესდების 29,30,34 და 35 მარგრაფებითა.

სახელი და გვარი მათი ვისიტ უძრავი ქონება იყიდება.	აღკალი საცა ქანება იმყოფება.	რა გვარი უძრავი ქონებაა.	აღებულის სესხის თანხა ეოჯელ-გვარის შეოს-ტანიტორითა.	აღებულის სესხის თანხა ეოჯელ-გვარის შეოს-ტანიტორითა.
			მანეთი. კაპ.	მანეთი. კაპ.
1 შებოგინი, ალექსი ივანისძე.	ტფილისში, I განყოფილებაში, 3 ნაწილში ორბელაანთ ქუჩასჟე 271.	ერთ სართულანი (უტაჟინი) ქეთიერის სახლი, მის ქვეშ ადგილი 233 ოთხკუთხე საყენი.	1,743 53	1915 52
2 ტერ-მიკერტიანს, ჭინასტყორე ნიკიტის ძე.	ტფილისში II განყოფილებაში, 12 ნაწილში, ნიკოლაესკის ქუჩასჟე.	სამ-სართულანი ქეთიერის სახლი ეოჯელ-გვარის შეოსთანა, მის ქვეშ ადგილი 634 1/2 ოთხკუთხე საყენი.	79,427	7 83,833 52
3 სულხანოვისა, მარიამ ივანეს ასული.	ტფილისში I და II განყოფილებაში, 7 და 14 ნაწილში.	თორმეტი ერთ სართულანი, ორი ორ სართულანი და სამი სამ-სართულანი ქეთიერის დუქნება.	17,582 73	17,944 86
4 ადამ შვიდი გიორგი ჭიტასას ძე.	ტფილისში, I განყოფილებაში, 1 ნაწილში.	ქოს ადგილი 90 ოთხკუთხე საყენი და მასჟედ მდგარი შესთანა.	270	330 40
5 სტეფანოვი, გურჯა.	ტფილისში, II განყოფილებაში, 2 ნაწილში.	ცარიელი სასახლე ადგილი 300 ოთხკუთხე საყენი.	1200	1,349 44
6 ალექსეივი, ანტონ ავაბასისძე.	ტფილისში, I განყოფილებაში, 1 ნაწილში.	ორ-სართულანი ქეთიერის სახლი და მის ქვეშ ადგილი 37 1/2 ოთხკუთხე საყენი.	600	670 44
7 ყარაჯევი, ივანე სტეფანესძე.	ტფილისში, I განყოფილებაში, 9 ნაწილში.	ორ-სართულანი ქეთიერის სახლი და მის ქვეშ ადგილი 52 ოთხკუთხე საყენი.	500	575 4
8 მამიკიანნი, ბგრატა და ალექსი გურჯას ძენი.	ტფილისში, II განყოფილებაში, 13 ნაწილში.	ორ-სართულანი ქეთიერის სახლი და მის ქვეშ ადგილი 143 ოთხკუთხე საყენი.	1000	1087 40
9 განგებლოვისა, ავრთინას ვასილას ასული.	ტფილისში, II განყოფილებაში, 14 ნაწილში.	ერთ სართულანი ქეთიერის სახლი სარდაფებთმ და მის ქვეშ ადგილი 69 ოთხკუთხე საყენი.	800	914 76
10 კეკელიძე, ივანე გიორგისძე და ზარიძე გიორგი თამაზისძე.	ტფილისში, I განყოფილებაში, 1 ნაწილში.	სასახლე ადგილი 224 ოთხკუთხე საყენი.	300	357 72

			მანეთი.	კაპ.	მანეთი.	კაპ.	
11	კორნაოვი, შერბა საქარაბძე.	ტფილისის გუბერნი- აში, ტფილისისავე მახ- რადი, სოფ. შუაოთხა და ვა- სილი.	252 დესეტინა და 600 ოთხ- კუთხე საკენი სხსნავი, სათბო და (ტყე)	3979	95	4188	30
12	ახსანი, მდინე წლო- ვანი თრავლი ვლას- დრესე.	ტფილისის გუბერნიში და იმავე მახრადი სოფ. თსინჯალი. იცხლხუ ითხე	175 დესეტინა, სხსნავი და სათბო, სხსლოთ და ბალითა . .	5976	82	6086	35
13	გაბოლი, ანდრია მი- ხაილისძე.	ტფილისის გუბერნიში, იმავე მახრადი სოფ. ერ- თვისა.	406 დესეტინა (320 ოთხ- კუთხე საკენი სათბო და სხ- სნავი მიწები, სხსლოთ და გე- სხსნათა)	4980	68	5260	41
14	ორბედიანი, თ. ბა- სუბ ვახსტანტინესძე.	ტფილისის გუბერნი- აში, სიღნაღის მახრადი, სოფ. კარდინანსა.	90 ოთხ კუთხე საკენი	2000	—	2098	—
15	რუსიკო-გორბინაშვილი, გიორგი გიორგისძე.	ტფილისის გუბერნი- აში, თელავში	ერთსართლიანი შეთქმის სახლი და მის ქვეშ ადგილი 1425 ოთხ-კუთხე საკენი	700	—	774	68

38 140.71 57 282.71

სხსნავული უსრავი მშობლია ვაჟიანობისა და მისიანად, მსოფლოდ თუთუყუად ცალკე, სათავსო ვაღს, ზედ
შეიქვეყნა ბანკში ვადითი შესატანი ფული, ყოველივე სარკო რე ბანკს მოსვლია მამულის გავსყოფდა და
ნაშენისთვის და ცარდა ამის ყოველივე სხსნავიყო და სსსოფლო ვარდასსადის ნაშთი (НЕДОИМКА) და
გეროდ შემდგომის შემადამ დაიწყო ტორგო, თანხმად წესდებულის 19 მუხლის. ამასთანვე მმართველობა
ბანკისა აღსადებს, რომ ვაღას თავნი, თეთიკულას მამულზედ ნახვეუბი, შეიძლება მოსტრებულ იქმნას მსოფლო-
საგან გინანობის ფურცლითა (ВАНДОВОЙ ЛИСТЪ), რომლის მასთო მასთად მაიფება და ცარდა ამისა შეიძ-
ლება მშეიდგულა, ბანკის თანხმობით, კე სათავსო ვაღა თავის თავზედ ვადილას, მსოფლოდ უსთუოდ კი უნდა
შეიძინოს ნაღდის ფულით ის, რაც სათავსო ვაღზედ მუქო შემოსატანი ფულია.

თუ პირველი ტორგო, რომელიც 25 მაისს 1877 წ. დანიშნულია, ვერ მოხდა და მამული არ გაიყიდა, ამ
შემთხვევისათვის მმართველობა ბანკისა თანხმად წესდებულის 22 მუხლისა, მიუხედავად იქმნება და უფასოყულ
ტორგის 9-ს ივნისს ამ 1877 წლისა, მისი და იქმნა

37	119	—	008				
38	156	—	008				